

Ψυχιατρική και Φύση

Οι πρόσφατες πυρκαγιές που προστίθενται στο συνεχιζόμενο κύκλο των αδιάλειπτων φυσικών καταστροφών μας αφορούν τόσο ως πολίτες της χώρας μας όσο και ως μέλη της ψυχιατρικής κοινότητας. Είμαστε υποχρεωμένοι να αναδείξουμε και να επισημάνουμε ιδιαίτερα εκείνους τους κινδύνους που πλήττουν την ψυχική υπόσταση όταν αφαιρείται από το σημερινό άνθρωπο η ήδη μειωμένη δυνατότητα να καταφεύγει στη Φύση. Το πόσο απαιτητικά παρούσα είναι η ροπή απόδρασης των κατοίκων από τις βιομηχανικές περιοχές και τα αστικά κέντρα του κόσμου καταδεικνύει η περιοδική μετατροπή τους σε τουρίστες, οι οποίοι διεκδικούν την επανάκτηση της επαφής με το δάσος ή τη θάλασσα στη διάρκεια των διακοπών.

Βεβαίως, η σχέση του Ανθρώπου με τη Φύση είναι πανάρχαια και συμπλέκεται με τις φυλογονικές διαφοροποιήσεις που οδήγησαν στην επικράτηση του είδους του. Η ίδια η εξέλιξη του πολιτισμού υπαγορεύτηκε αρχικώς από τη συγκρότηση της συλλογικής προσπάθειας να επιτευχθεί η αντιμετώπιση των φυσικών απειλών, να τιθασεύσει η κοινωνία τις καταστροφικές εξωτερικές δυνάμεις και εν μέρει να «εξανθρωπίσει» τη φύση. Αυτό το τεράστιο έργο, που εξυφαίνεται παράλληλα με την πολιτισμική πρόοδο, συνοδεύτηκε εξαρχής από τη μοναδικότητα της αλληλεγγύης ανάμεσα στα απειλούμενα άτομα, εκείνης της αλληλέγγυας συσπείρωσής τους η οποία επανεμφανίζεται –πολλές φορές μάλιστα κατά εντυπωσιακό τρόπο αγνοώντας τα εθνικά όρια– και στη σημερινή εποχή. Σε αντίθεση με άλλες μορφές καταστροφής και αυτοκαταστροφής –όπως είναι ο πόλεμος, που χαρακτηρίζεται από την ανελέητη αγριότητα της εσωτερικής ανθρώπινης φύσης– η απειλή που προέρχεται από φυσικά, ως ένα σημείο ανεξέλεγκτα, φαινόμενα ενώνει τους ανθρώπους κατά το πρότυπο ενός αρχαϊκού παρελθόντος που έχει εγγραφεί στη μνήμη της ανθρωπότητας. Παράλληλα, ωστόσο, οι σημερινές κοινωνίες δεν φέρουν μόνον την ευθύνη της προστασίας των πολιτών τους αλλά και τη συνοδό αλληλέγγυα ευθύνη απέναντι στις περιβαλλοντικές μορφές της φύσης – η οποία πολλές φορές φαίνεται η ίδια πλέον να βρίσκεται στο έλεος καταστροφικών ανθρώπινων παρεμβάσεων.

Δυστυχώς –όπως σημειώνεται από ανθρωπολόγους– οι παροδικές εκφάνσεις μιας διευρυμένης αλληλεγγύης υποχωρούν σύντομα και αντικαθίστανται από τη λήθη των γεγονότων που την προκάλεσαν. Γι' αυτό, ένα μέλημα των επιστημών, και της επιστήμης μας, θα όφειλε να παραμένει η διαχρονική αντίσταση κατά της αμνησίας, η οποία τότε μόνον διακόπτεται από γνήσιες αλλά ανεπαρκείς εκδηλώσεις διαμαρτυρίας όταν μας αγγίζει η νέα συμφορά.

Για τους ασθενείς μας, για εκείνους που πάσχουν εξαιτίας της ψυχικής τους ευαλωτότητας, η εξασφάλιση της προσφυγής ή και καταφυγής τους σε μια διαφορετική οικολογική πραγματικότητα παραμένει ένα αίτημα άρρηκτα συνδεδεμένο με τη θεραπευτική προοπτική – ένα θέμα που αναζητά στη χώρα μας τη διείδυσή του στον επιστημονικό μας διάλογο. Δεν χρειάζεται να υπογραμμιστεί το πόσο η συνεύρεση και η ενασχόληση των ασθενών μας με τη φύση αποδεικνύεται πολλές φορές ευεργετική για την ανάγκη προστασίας τους από τις επιβαρυντικές ανθρώπινες σχέσεις, την περισυλλογή που χρειάζονται ή την επανάκτηση μιας νέας συμφιλίωσης με τον κόσμο. Κάτι που εντούτοις δεν σημαίνει πως οφείλουμε να ξεχνούμε το ότι η Ψυχιατρική καταχράστηκε στο παρελθόν τη Φύση, «τα ειδυλλιακά της τοπία», για την απομόνωση των ψυχασθενών εντός ασύλων μακριά από τα αστικά κέντρα.

Θέλουμε να πιστεύουμε πως οι πρόσφατες συμφορές θα μας επιτρέψουν, στο πλαίσιο επιστημονικών εκδηλώσεων που σχεδιάζει η ΕΨΕ, να επιμείνουμε και να επανεξετάσουμε τη σχέση της εσωτερικής μας και εξωτερικής φύσης, τη σχέση θεραπευτών και θεραπευομένων με τις καταστροφικές αλλοιώσεις του περιβάλλοντος, τη σχέση της Ψυχιατρικής με τη Φύση.

Νικόλαος Τζαβάρας, Δημήτρης Κ. Αναγνωστόπουλος

Βιβλιογραφία

- Horkheimer M, Adorno TW. *Dialectic of enlightenment*. Stanford University Press, 2002
 Foucault M. *History of madness*. Routledge, 2006
 Freud S. *Civilization and its discontents*. WW Norton & Co, 1989